

WPROWADZENIE

Transformacja przestrzeni światowej charakteryzuje się zróżnicowanymi uwarunkowaniami rozwoju gospodarki. Poszczególne regiony, zarówno w Europie, jak i w innych obszarach na świecie, stwarzają dogodne warunki dla przemian w sektorze przemysłu oraz usług. Warunki te są jednak zmienne, zwłaszcza współcześnie, gdy w gospodarce światowej relatywnie często występują wielowymiarowe kryzysy zmieniające kierunki i tempo rozwoju gospodarczego.

W obliczu przedstawionych uwarunkowań istotnym problemem badawczym jest identyfikacja wstrząsów i trendów dotyczących zmian we współczesnej gospodarce światowej, ponieważ zmieniają one trajektorie rozwoju poszczególnych regionów świata. Mowa przede wszystkim o pandemii COVID-19 oraz wojnie rosyjsko-ukraińskiej, które uwydatniły zdolność regionów do adaptacji i reagowania na globalne wstrząsy. Jak wynika z przeprowadzonych analiz, większość objętych badaniami regionów Europy sklasyfikowano jako regiony podatne na zagrożenia gospodarcze, których wzrost gospodarczy znacząco spowolnił się w okresie kryzysu. Wiele wspomnianych regionów znajduje się w Europie Środkowej, m.in. w Niemczech, Polsce i Czechach. Z kolei obszary położone na peryferiach geograficznych świata cechują się większą odpornością na globalne kryzysy polityczne i gospodarcze (Kwaśny, Mroczek, Ulbrych).

Największe miasta w Polsce, będące historycznie ważnymi ośrodkami, a nawet okręgami przemysłowymi, wykazują się dużą dynamiką przemian przestrzennych w aspekcie nowych kierunków rozwoju globalnego. Przykładem jest miasto i aglomeracja Wrocław, gdzie w latach 2008–2024 zaobserwowano procesy deglomeracji. W strukturze występującego na tym obszarze przemysłu dominują mikroprzedsiębiorstwa, a kluczową rolę odgrywa przemysł elektromaszynowy, metalowy, chemiczny i spożywczy. Świadczy to o tym, że w regionie kontynuuje się tradycję przemysłową. Ponadto w artykule dowiedziono, że omawiane procesy wpływają na przestrzeń Wrocławia, która podlega silnym przemianom (Sikorski).

Na podstawie analizy wyników finansowych morskich farm wiatrowych zauważono, iż pandemia COVID-19 wywołała globalne spowolnienie gospodarcze. Doprowadziło ono do spadku cen energii, co w konsekwencji przełożyło się na obniżenie przychodów morskich farm wiatrowych i na spowolnienie planów inwestycyjnych. Z kolei wybuch wojny rosyjsko-ukraińskiej spowodował gwałtowny wzrost cen energii, co z jednej strony zwiększyło przychody producentów, a z drugiej – znacząco podniosło koszty operacyjne (OPEX) z powodu utrudnień w łańcuchach logistycznych. Oznacza to, że globalne kryzysy determinują tempo transformacji energetycznej, wpływając na sztywność podaży i wzrost kosztów inwestycyjnych, a jednocześnie wymuszają przyspieszenie planów rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Europie w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego (Smutek).

Czynniki makroekonomiczne uznano za istotne zmienne zakłócające rozwój lokalny również w odniesieniu do gmin województwa śląskiego. Proces ten odbywa się głównie

przez zagrożenie związane z trwałą zależnością jednostek samorządu terytorialnego od środków pomocowych. To zaś może prowadzić do braku trwałości efektów projektów, jeśli samorządy nie rozwijają własnych, lokalnych potencjałów endogenicznych (Żurawska-Bartosik).

Innym przykładem globalnych przemian jest Przemysł 4.0, stanowiący istotny etap transformacji przemysłowej, który wymusza zmiany w kompetencjach pracowników na całym świecie. Wpływa to pośrednio na lokalne rynki pracy i systemy edukacji. Jak wykazała autorka, realizowany w Badenii-Wirtembergii Program Learning Factories 4.0 dowodzi, że tworzenie „inteligentnych fabryk” w szkołach pozwala na naukę w warunkach zbliżonych do rzeczywistych, choć wymaga wysokich nakładów i odpowiedniego przeszkolenia nauczycieli (Noviello).

Mamy nadzieję, że problematyka niniejszego numeru spotka się z Państwa zainteresowaniem. Zachęcamy do dzielenia się wynikami swoich badań na łamach naszego czasopisma.

Wioletta Kilar, Sławomir Dorocki

INTRODUCTION

The transformation of the global landscape is characterised by diverse conditions for economic development. Individual regions, both in Europe and elsewhere in the world, provide favourable conditions for change in the industrial and service sectors. However, these conditions are volatile, particularly today, when the global economy is relatively frequently affected by multidimensional crises that alter the direction and pace of economic development.

In light of these conditions, a key research challenge is to identify the shocks and trends in the contemporary global economy that alter the development trajectories of individual regions of the world. These have primarily included, as observed in recent years: the COVID-19 pandemic and the Russia-Ukraine war, events which have highlighted the regions' capacity to adapt and respond to global shocks. According to the research, most of the European regions covered by the study were classified as vulnerable to economic shocks, meaning that their economic growth slowed significantly during the crisis. Many of these are located in Central Europe, including in Germany, Poland and the Czech Republic. In contrast, areas situated on the geographical peripheries of the world were characterised by greater resilience to global political and economic crises (Kwaśny, Mroczek, Ulbrych).

In Poland, the largest cities – which have historically been important centres and even industrial regions – are undergoing significant spatial transformation in line with new trends in global development. One example is the city and conurbation of Wrocław, where processes of deglomeration were observed between 2008 and 2024. The industrial structure of this area is dominated by micro-enterprises, with the electrical machinery, metal, chemical and food industries playing a key role, confirming the continuation of the region's industrial tradition. Thus, the processes in question are influencing the urban fabric of Wrocław, which is undergoing significant transformation (Sikorski).

Based on an analysis of the financial results of offshore wind farms, it was noted that the COVID-19 pandemic triggered a global economic slowdown, which led to a fall in energy prices and, consequently, resulted in a reduction in the revenues of offshore wind farms and a slowdown in investment plans. Conversely, the outbreak of the Russia-Ukraine war caused a sharp rise in energy prices, which on the one hand increased producers' revenues, but on the other significantly raised operating costs (OPEX) due to disruptions in logistics chains. Global crises are determining the pace of the energy transition, affecting supply rigidity and driving up investment costs, whilst simultaneously forcing the acceleration of offshore wind energy development plans in Europe to ensure energy security (Smutek).

In the case of municipalities in the Silesian Voivodeship, macroeconomic factors were also identified as significant variables hindering local development. This is mainly due to the risk associated with the persistent dependence of local government units

on aid funds, which may lead to a lack of sustainability in project outcomes if they do not develop their own local endogenous potential (Żurawska-Bartosik).

Another example of global change is Industry 4.0 as a significant stage of industrial transformation, which is forcing changes in workers' skills worldwide, indirectly affecting local labour markets and education systems. As demonstrated by M. Noviello, the Learning Factories 4.0 programme implemented in Baden-Württemberg has shown that the creation of 'smart factories' in schools allows for learning in conditions similar to real-life scenarios, although it requires significant investment and teacher training

We hope that the topics covered in this issue will be of interest to you. We encourage you to share the results of your research in the pages of our journal.